

פענוח הערות ומראי-מקומות

לקוטי שיחות וישב חלק טו שיחה ד חנוכה.

פרשתינו לו כד. נִיֻּקְחָהּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר לֹק אֵין בּוֹ מַיִם:

פרש"י ד"ה והבור רק אין בו מים. ממשמע שִׁנְאָמַר וְהַבּוֹר רַק, אֵינִי יוֹדֵעַ שָׁאֵין בּוֹ מַיִם, מַה תִּלְמוּד לומר אֵין בּוֹ מַיִם? מַיִם אֵין בּוֹ, אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ (בראשית רבה, שבת כ"ב):

אֲבָרְהָם אָבִינוּ שִׁנְקָרָא נְדִיב, שִׁנְאָמַר: "נְדִיבֵי עַמִּים נֶאֱסָפוּ עִם אֱלֹהֵי אֲבָרְהָם". "אֱלֹהֵי אֲבָרְהָם", וְלֹא אֱלֹהֵי יִצְחָק וַיַּעֲקֹב? אֵלָּא: "אֱלֹהֵי אֲבָרְהָם" — שֶׁהִיא תַּחֲוִילָה לְגָרִים.

אָמַר רַב כְּהֵנָא, דְּרַשׁ רַב נֶתָן בַּר מִנְיוּמִי מִשּׁוּם רַבִּי תַנְחוּם: מַאי דְּכָתִיב "וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם", מִמֶּשְׁמַע שִׁנְאָמַר "וְהַבּוֹר רַק" — אֵינִי יוֹדֵעַ שָׁאֵין בּוֹ מַיִם? אֵלָּא: מַיִם אֵין בּוֹ, אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ.

(3) פרש"י חגיגה שם. והבור רק - משום דרבי תנחום אמרה נקט לה הכא גבי שמעתתא דרבי תנחום:

(4) ב"ק יז עמוד א. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, מַאי דְּכָתִיב: "אֲשֶׁרִיכֶם זֶרְעִי עַל כָּל מַיִם, מִשְׁלָחִי רֶגֶל הַשּׁוֹר וְהַתְּמוֹר?" כָּל הָעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבִגְמִילוֹת חֻסְדִּים, זֹכֶה לְנִחְלָת שְׁנֵי שְׁבָטִים. שִׁנְאָמַר: "אֲשֶׁרִיכֶם זֶרְעִי" — וְאֵין "זֶרְעִי" אֵלָּא צְדָקָה, שִׁנְאָמַר: "זֶרְעִי לָכֶם לְצְדָקָה וְקִצְרוֹ לְפִי חֻסֵּד"; וְאֵין "מַיִם" אֵלָּא תוֹרָה, שִׁנְאָמַר: "הוּא כָּל צָמָא לְכוּ לְמַיִם". וְזֹכֶה לְנִחְלָת שְׁנֵי שְׁבָטִים — זֹכֶה לְכִילָה כְּיוֹסֵף, דְּכָתִיב: "בֶּן פָּרֵת יוֹסֵף, בְּנוֹת צַעְדָּה עָלֵי שׁוֹר"; וְזֹכֶה לְנִחְלָת יִשְׁשָׁכָר, דְּכָתִיב: "יִשְׁשָׁכָר חֲמֹר גֶּרֶם".

(5) בראשית רבה פרק פד טז. נִיֻּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם, מַיִם אֵין בּוֹ אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ. שְׁנֵי בּוֹרוֹת הֵיוּ, אֶחָד מְלֵא צְרוּרוֹת וְאֶחָד מְלֵא שְׂרָפִים

(1) פרשתינו לו כד. נִיֻּקְחָהּ וַיִּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר לֹק אֵין בּוֹ מַיִם:

(2) פרש"י ד"ה והבור רק אין בו מים. ממשמע שִׁנְאָמַר וְהַבּוֹר רַק, אֵינִי יוֹדֵעַ שָׁאֵין בּוֹ מַיִם, מַה תִּלְמוּד לומר אֵין בּוֹ מַיִם? מַיִם אֵין בּוֹ, אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ (בראשית רבה, שבת כ"ב):

שבת כב עמוד א. אָמַר רַב כְּהֵנָא, דְּרַשׁ רַב נֶתָן בַּר מִנְיוּמִי מִשּׁוּם רַבִּי תַנְחוּם: גַּר שֶׁל חֲנוּכָּה שֶׁהִנִּיחָה לְמַעַלְה מַעֲשָׂרִים אָמָה — פְּסוּלָה, כְּסוּכָה וְכַמְבּוּי.

וְאָמַר רַב כְּהֵנָא, דְּרַשׁ רַב נֶתָן בַּר מִנְיוּמִי מִשּׁוּם רַבִּי תַנְחוּם: מַאי דְּכָתִיב "וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם"? מִמֶּשְׁמַע שִׁנְאָמַר "וְהַבּוֹר רַק" אֵינִי יוֹדֵעַ שָׁאֵין בּוֹ מַיִם? אֵלָּא מַה תִּלְמוּד לומר "אֵין בּוֹ מַיִם" — מַיִם אֵין בּוֹ, אֲבָל נְחָשִׁים וְעַקְרָבִים יֵשׁ בּוֹ.

חגיגה ג עמוד א. אָמַר רַבִּי תַנְחוּם: חִיגָר בְּרַגְלוֹ אַחַת — פְּטוֹר מִן הָרִאשִׁי, שִׁנְאָמַר: "רַגְלִים". וְהָא "רַגְלִים" מִבְּעֵי לֵיהּ, פֶּרֶט לְבַעְלֵי קַבִּי! הֵהוּא מִ"פְּעָמִים" נִפְקָא, דְּתַנְיָא: "פְּעָמִים", אֵין "פְּעָמִים" אֵלָּא רַגְלִים, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "תִּרְמָסְנָה רַגְלֵי רַגְלֵי עֲנִי פְעָמֵי דְלִים". וְאוֹמֵר: "מַה יָּפוּ פְעָמֶיךָ בְּנֻעָלִים בַּת נְדִיב". דְּרַשׁ רַבָּא, מַאי דְּכָתִיב: "מַה יָּפוּ פְעָמֶיךָ בְּנֻעָלִים בַּת נְדִיב" — כִּמְהָ נָאִין רַגְלֵיהֶן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַר שְׁעוּלִין לְרַגְלֵי. "בַּת נְדִיב" — בַּת שֶׁל

ועקרבם. אמר רב אקא בור רן, גמרוקן בורו של יעקב. אין בו מים, אין בו דברי תורה שגמלו למים, ה' מה דאף אמר (ישעיה נה, א): ה' כל צמא לכו למים, קתיב (דברים כד, ז): כ' ימצא איש גב נפש מאתיו, ואתם מוכרים את אחיכם.

(5) * ד"ה באתי לגני תרצ"ט פרק ט. וזהו דכתיב והבור ריק אין בו מים דהנשמה נק' באר כמ"ש מעין גנים באר מים חיים, אמנם הנשמה היא בבחי' באר הנובעת מתתא לעילא בבחי' עלי' לאלקות והיינו לפי שעז' באר חפרוה שרים הם האבות בחיי חסד גבורה תפארת, אהבה ויראה ורחמים, ועי"ז נעשה בחי' באר הנובעת. אבל והבור רק הוא הבור דלעו"ז אות' ר"ק שאין בו מים בחיי לחלוות דקדושה כ"א נחשים ועקרבם יש בו שהוא מלא מרמות והרהורים בישין והם מחדו"מ דלעו"ז שהו"ע כקוף בפני אדם שהאדם הוא מחדו"מ והסט"א הוא כקוף בפני אדם שיש בהם ג"כ מחדו"מ כבאדם אלא שבהאדם המחדו"מ הם ממולאים באור הקדושה כנ"ל, אבל המחדו"מ דלעו"ז אין בהם מים כנ"ל.

המשך באתי לגני תי"ש פרק ח. וזהו דכתיב והבור ריק אין בו מים, דישנו באר באל"ף ובור בוא"ו, דבאר באל"ף קאי על הנשמה, וכמ"ש מעין גנים באמ"ח, דכשם שהבאר נובע מתתא לעילא. ועי"ז הוא ריבוי המים, כן הנשמה ע"י ירידתה בגוף שהוא בירא עמיקתא. אבל כאשר עוסק בתורה ומצות כנ"ל, הנה מזה דוקא נעשה עליית הנשמה ביתר שאת בעילוי אחר עילוי, וזהו מעין גנים, דע"י שהנשמה בבחינת באר הנובעת בגילוי לאלקות, ע"י העבודה בבירור וזיכוך הגוף ונה"ב הנה מזה נעשה המעין בהגנים, דגן הוא ג"ע, וכמ"ש ויטע כו' גן בעדן כו', וגנים הם ב' המדרי' שבג"ע. גן עדן התחתון וגן עדן העליון, והוא שקי' דמיא, נחל התענוג שנעשה לנשמות בג"ע בעלותם למעלה כו', אבל הבור רק, דרק הוא בור כו'. וזהו שארז"ל (שבת דכ"ב ע"ב) ממשמע שנאמר והבור ריק איני יודע שאין בו מים ומה ת"ל אין בו מים, לומר לך מים אין בו אבל נחשים ועקרבם יש בו, דהבור ריק ובור שהוא הנה"ב מים אין בו אבל הוא ממולא מנחשים ועקרבם שהם מח"ז וכו'.

(6) צוואת הריב"ש סע"ו. מריב"ש, כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי. פירוש, כי כאשר האדם מפריד א"ע מהשי"ת מיד הוא עובד עבודה זרה, ולא יש דבר ממוצע, וזה וסרתם ועבדתם.

הערות וציונים שם. כי כאשר כו' וזה וסרתם ועבדתם - ראה במאור עינים, ר"פ שמות: מרגלא בפומיה דהריבעש"ט נבג"מ זי"ע, על מה שכתוב וסרתם ועבדתם אלהים אחרים, תיכף כשסרתם מאת ה' מיד ועבדתם אלהים אחרים וכו', ע"ש. וכן במדל"י סי' קצט, בקיצור; ובדגל מחנה אפרים, פ' תרומה (ד"ה ועשית) ופ' קדושים (ד"ה אל תפנו) בתוספת ביאור, עיי"ש. **כאשר האדם מפריד כו' וסרתם ועבדתם** - ראה לקוטי שיחות חט"ו ע' 324-5. ולהעיר מסהמ"צ להרמב"ם, מל"ת סי' יו"ד; ומו"נ ח"ג פנ"א (ד"ה הערה), עיי"ש. **וזה וסרתם ועבדתם** להעיר מספרי שם (על הפסוק, ומובא בפ' רש"י שם).

(9) ספורנו פרשתינו לו ית. ויתנכלו אותו להמיתו. הנה לשון נכל יורה על המצאה להרע כמו אשר נכלו לכם. אמר שחשבו את יוסף בלבם נוכל להמית ושבא אליהם לא לדרוש שלומם אלא למצוא עליהם עלילה או להחטיאם כדי שיקללם אביהם או יענישם האל ית' וישאר הוא לבדו ברוך מבנים ול' התפעל יורה על ציור הדבר בנפש כמו אתה מתנקש בנפשי מצויר בלבבך מוקש על נפשי ולשון להמיתו שימית הוא את אחיו כמו לעשותכם אותם לעברך בברית. ובזה הודיע מה היה למו בהיות כלם צדיקים גמורים עד שהיו שמותם לפני ה' לזכרון איך נועדו לב יחדו להרוג את אחיהם או למכרו ולא נחמו על הרעה כי גם כשאמרו אבל אשמים אנחנו על אחינו לא אמרו שתהיה אשמתם על מכירתו או מיתתו אלא על אכזריותם בהתחננו. והנה הגיד הכתוב כי ציירו בלבם וחשבו את יוסף לנוכל ומתנקש בנפשם להמיתם בעולם הזה או בעולם הבא או בשניה' והתורה אמר' הבא להרגך כו'.

אוה"ח שם. פסוק כ. אולי שהאחים דנו בו דין עד זומם כי מצינו שהוא הביא דבתם רעה אל אביהם ואמר דברים שיתחייבו מיתה על עדותו, ההוא אמר שאכלו אבר מן החי, ההוא אמר שהם בעלי עריות, ועל כל אחת מהם בני נח מתחייבים מיתה, ובן נח נהרג על פי עד אחד בלא עדים ובלא התראה ועל עדות הקרובים ג"כ (רמב"ם הל' מלכים פ"ט) אשר על כן דנו בו משפט עד זומם ופטורים הם מדיני שמים. אלא דלצד דיני אדם אינם פטורים כי אין להם הזמה לזה נתחכמו להמיתו כולן יחד שבזה אין חיוב לכולן כמו שכתבנו, אבל לדין השמים הם פטורים מטעם שידעו נאמנה כי הוא ביקש להורגם, וכל זה הוא סיבת הסיבות לעשות ה' אשר זמם, ואולי שרמזו בדבריהם שיעשו תשובה לבסוף ואין לך דבר שעומד

בפני התשובה, והוא אומרו ועתה ואמרו ז"ל (ב"ר פ' כ"א) ואין ועתה אלא תשובה וזה דרך דרש:

רש"י פרשתינו לו יז ד"ה נלכה דתינה. לְבַקֵּשׁ לָךְ נְכָלִי דְתוֹת שְׁמִיתוּךָ בָּהֶם. וּלְפִי פְשׁוּטוֹ שֵׁם מְקוֹם הוּא, וְאֵין מְקָרָא יוֹצֵא מִיַּד פְּשׁוּטוֹ:

פרשת דרכים בתחילתו. הרא"ם הקשה בזה דאם כן למה לקה יוסף על זה והלא לא הגיד לאביו אלא מה שראה, ועוד איך אפשר לומר שהשבטים עשו כן, ותרץ הרב ז"ל שהשבטים כדין היו עושים אלא שיוסף היה טועה בדין והיה דן אותם שעשו שלא כהוגן, והוא שהשבטים היו חותכים בשר מבית השחיטה בעודה מפרכסת ומניחין אותה עד שתמות ואחר כך היו אוכלים אותה כדי שיבריא, ויוסף היה סבור שכיון שחותכין אותה בעודה מפרכסת יש בו משום אבר מן החי, ואין הדבר כן משום דאפילו לרב אחא בר יעקב דאמר דאית ביה משום אבר מן החי, הני מילי בעכו"ם משום דעכו"ם לית להו שחיטה אלא אפילו בנחירה בעלמא סגי, וכיון דבמיתה תליא מילתא אינה יוצאה מידי אבר מן החי שהם מזהירים בו עד שתמות, אבל בישראל דבשחיטה תליא מילתא, כיון דשחט בה שחיטה מעליא כבר יצאת מידי איסור אבר מן החי, עד כאן דברי הרא"ם. והנכון הוא מה שכתב הרא"ם דטעותו של יוסף היה במה שראה את אחיו שהיו חותכין בשר מבית השחיטה בעודה מפרכסת, אך מה שקשה לשיטת הרא"ם הוא, דאיך יתכן שיוסף הגדול מאחיו בחכמה, וכדאמרינן כי בן זקונים הוא לו שכל ההלכות שמסרו שם ועבר ליעקב מסרן לו, ואם כן איך יהיה טועה בדין שהיו בקיאים בו אחיו, וכבר הקשה קושיה זו מהר"ש יפה להרא"ם ז"ל. והנראה אצלי דיוסף והשבטים כולם היו בקיאים בדין וסלקא להו שמעתתא אליבא דהלכתא, וסבירא להו כרב אחא בר יעקב דאית ליה דמפרכסת שרי לישראל משום דבשחיטה תליא מילתא ואסור לבני נח משום דלדידהו במיתה תליא מילתא וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ט מהלכות מלכים דין יב יעויין שם. אך מחלוקתם של השבטים עם יוסף היתה, דהשבטים היו סבורים שיצאו מכלל בני נח אף להקל ויש להם דין ישראל גמור אף להקל, וכמו שכתבנו לעיל בשם מהר"ש יפה, ומשום הכי היו אוכלים מפרכסת כיון דשרי לישראל, אך יוסף מרוב חסידותו היה סבור דלא יצאו מכלל בני נח להקל, ולעולם חייבים בחומרות בני נח ובחומרות ישראל.

(11) לקוטי תורה שה"ש ד"ה צאינה הב'. צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו. וארז"ל ביום חתונתו זה מתן תורה. ולהבין להקים תחלה ענין התורה. דהנה ידוע התורה נמשלה זה יש לכמה דברים ללחם ויין ושמן כמיש לכן למר לחמי ושתו ביין מסכתר (ועיין ברכות דנ"ז סע"א ובמסכת ע"ז דל"ה ע"א) וכן נקרא שמן וכמ"ש ברבות בשיר השירים ע"פ לריח שמניך כו'. ולהבין ג' בחי' אלו דודאי שינוי השמות לחם ויין ושמן הם בחי' ומעלות שונות שיש בתורה.....

(12) תענית ז עמוד א. ואמר רבי חנינא בר אידי: למה נמשלו דברי תורה למים, דכתיב: "הוי כל צמא לכו למים", לומר לך: מה מים מניחין מקום גבוה והולכין למקום נמוך, אף דברי תורה אין מתקנימין אלא במי שדעתו שפלה.

(14) תניא פרק ז. ואף דהקדוש-ברוך-הוא נקרא "אין סוף", ולגדולתו אין סקר, ולית מחשבה תפיסא ביה כלל, וכן ברצונו וחקמתו, דכתיב: "אין סקר לתבונתו", וקתיב: "הסקר אלום תמצא", וקתיב: "כי לא מחשבותי מחשבותיכם". הגה על זה אפרו: "במקום שאפתה מוצא גדולתו של הקדוש-ברוך-הוא, שם אתה מוצא ענותנותו", וצמצם הקדוש-ברוך-הוא רצונו וחקמתו בתרנג"ג מצות התורה ובהלכותיהן, ובצרופי אותיות תורה-נביאים-כתובים, ודברשותיהן שפאגדות ומדרשי חכמינו-זכרונם-לברכה. בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שפגוף האדם, תוכל להשיגו בדעתה, ולקיימן – כל מה שאפשר לקיים מהן במעשה דבור ומחשבה, ועל ידי זה תתלבש בכל עשר בחינותיה בשלשה לבושים אלו. ולכן נמשלה התורה למים; מה מים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך, כך התורה ירדה ממקום גבוה, שהיא רצונו וחקמתו יתברך, ואורייתא וקודשא-ברוך-הוא כולא חד, ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות, ממדרגה למדרגה, בהשתלשלות העולמות, עד שנתלבשה בדברים גשמיים וענייני עולם הזה, שהן רוב מצות התורה ככולם והלכותיהן, ובצרופי אותיות גשמייות בדיו על הספר, עשרים וארבעה ספרים שבתורה נביאים וכתובים. כדי שתהא כל מחשבה תפיסא בהן, ואפילו בחינת דבור ומעשה, שלמטה ממדרגת מחשבה, תפיסא בהן ומתלבשת בהן.

(15) ברכות לד עמוד ב. תנו רבנן: אלו ברכות שאדם שוחה בהן: ב"אבות", תחלה וסוף. ב"הודאה", תחלה

וסוף. ואם בא לשווע בסוף כל ברכה וברכה, ובתחלת כל ברכה וברכה — מלמדין אותו שלא ישחה. אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא: הקדו, כמו שאמרנו. פה גדול, בסוף כל ברכה וברכה. והמלה, תחלת כל ברכה וברכה וסוף כל ברכה וברכה.

אמר רבי יצחק בר נחמני: לדידי מפרשא לי מיניה דרבי יהושע בן לוי: הקדו, כמו שאמרנו. פה גדול, תחלת כל ברכה וברכה. המלה — בין שפרע שוב אינו זוקף, שנאמר: "ויהי ככלות שלמה להתפלל וגו' קם מלפני מזבח ה' מפרע על ברקיו".

(16 ברכות יז עמוד א.) מר בריה דרבנא כי הוה מסיים צלותיה אמר הכי: "אלהי, נצור לשוני מרע ושפתי מלמדבר מרמה, ולמקללי נפשי תדום, ונפשי כעפר לכל תהיה. פתח לבי בתורתך, ובמצותיך תרדוף נפשי. ותצילני מפגע רע, מיצר הרע, ומאשה רעה, ומכל רעות המתרגשות לבא בעולם. וכל החושבים עלי רעה מהרה הפר עצתם וקלקל מחשבותם. יהי לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך ה' צורי וגואלי".

(17 עירובין נד עמוד א.) אמר רב מתנה: מאי דכתיב "וימדך מתנה", אם משים אדם עצמו כמדבר זה שהפל דשין בו — תלמודו מתקיים בידו. ואם לאו — אין תלמודו מתקיים בידו.

לקוטי תורה במדבר טו עמוד ג. וזהו שאמרו (עירובין נ"ד א') אם משים אדם עצמו כמדבר שהכל דשין בו ופרש"י שאין לו גסות תורה ניתנה לו במתנה וכמאמר ונפשי כעפר לכל תהיה ואזי דוקא פתח לבי בתורתך (וכמ"ש מזה סד"ה ושאתם מים בששון). ולכן ניתנה על הר סיני דמכיר שהוא ענין השיפלות שאינו מגביהא"ע כו'. אך צ"ל א"כ למה היה שום הר שהרי גם הר סיני הוא הר עכ"פ שהוא ענין הגבהה רק שאינו גבוה כ"כ. אבל הענין כי באמת עם היות שצריך כל האדם להיות שפל במאד מ"מ צריך התחזקות וקצת הגבהה כמ"ש ויגבה לבו בדרכי ה' (וכמ"ש מזה בד"ה יביאו לבוש לכות כי אם לא יהיה בבחינת הגבהה כלל לא יערב לבו לגשת אל העבודה באמרו מי אנכי ומה עבודתי. לכך צריך לו הגבהה הלב בתשוקה והצמאון שבו כו' אלא שהביטול צ"ל יותר הרבה כו' ע"ש, ובד"ה החלצו מאתכם גבי ענין שלום בפשמ"ע שבנפש מוח ולב כו'. וזהו ענין ויספו ענוים בה' שמחה כי הנה השמחה היא התחזקות.

(19 תניא פרק לז.) וגם במצות תלמוד תורה וקריאת שמע ותפלה וכיוצא בהן, אף שאינן בעשייה גשמית ממש שפסח ממשלות קליפת נוגה, מכל מקום, הא קיימא לן ד"ההור לאו כדבור דמי", ואינו יוצא ידי חובתו עד שיוציא בשפתיו, וקיימא לן ד"עקימת שפתיו הוי מעשה", כי אי אפשר לנפש האלהית לבטא בשפתיים ופה ולשון ושיניים הגשמיים, כי אם, על ידי נפש החינית הבהמית המלוכשת באברי הגוף ממש, וכל מה שמדבר בלח גדול יותר — הוא מכניס ומלביש יותר פחות מנפש החינית בדיבורים אלו. וזהו שאמר הפתוב: "כל עצמותי תאמרנה וגו'". וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: "אם צרכה בכל רמ"ח איברים משתמרת, ואם לאו — אינה משתמרת", כי השכחה היא מקליפת הגוף ונפש החינית הבהמית, שהן מקליפת נוגה הנקללת לפעמים בקדושה, והיינו כשמתיש פה ומכניס כל פהון בקדושת התורה או התפלה:

ד"ה יום טוב של ר"ה תרנ"ט. ובדוגמא כזאת אנו מוצאים ג"כ בדיבור, שיש בו יתרון כח על השכל ומדות כו'. דאם היות דכל הגילויים שבדיבור הם מן השכל ומדות, שהרי הדיבור מעצמו אין לו כלום, כ"א מה שמקבל מהכחות שלמעלה ממנו, כמו כשמדבר דברי שכל וחכמה, שהדיבור מקבל אז מן השכל שמאיר בו, וכן כשמדבר דברי אהבה או רוגז, ה"ה מקבל מן המדות חו"ג כו'. ואופן הקבלה הוא שמתחלה מאיר מן השכל או מן המדות באותיות המח', ומן המח' בא האור באותיות הדיבור כו', וממילא הרי הגילוי אור במח' יותר מן הדיבור, שהוא המקבל הראשון מן השכל ומדות, ומאיר במח' הגילוי אור הרבה יותר מבדיבור. ולכן המח' מיוחד עם הנפש עד שהוא משוטט תמיד, ואינם יוצאים חוץ לעצם, ואין האותיות מורגשים, מפני שהם בטלים ומיוחדים בהנפש, משא"כ אותיות הדיבור שיש בהם בחי' פירוד עת לדבר ועת לחשות כו', והן מתגלים ויוצאין חוץ לעצם והם באים במורגש כו', וכ"ז הוא מפני שהאור מצומצם בהם, משא"כ באותיות המח' שמאיר בהם האור בגילוי יותר, שזהו סיבת כל החילוקים הנ"ל שבין מח' לדיבור כו' כמ"ש במ"א. ונמצא, דכל קבלת אור הדיבור הוא מן השכל ומדות, ומאיר האור במח' יותר מבדיבור כו'. וכן צירופי אותיות הדיבור הוא מן החכ' דוקא, וכמ"ש* מצרף לחכ' 37, דלפי אופן גילוי השכל כן הוא הצירופי אותיות שבהם מתלבש אור השכל כו' (ואם היות שגילוי השכל הוא בחי' השגה דבינה, ובהצירופי אותיות אמר מצרף לחכ', שהוא מכח החכ' שלמעלה מבינה, הענין, דאם היות הצירופי אותיות

הם לפי אופן השכל המלוּבש בהם, מ"מ, היה אפשר להיות השכל בצירופים אחרים. וכמו תי' אדון עולם, שאור השכל המלוּבש בתיבות אלו הו"ע המלוכה והממשלה שמושל ושולט על העולם כו', הרי השכלה זו עצמה היה אפשר להתלבש בצירופי אותיות אחרים כמו מלך העולם וכדומה, וא"כ מה שנתלבש השכל בצירופי אותיות אלו, אין מן השכל עצמו כ"א מן הכח המצרף, שהוא המצרף ומחבר את האותיות ומלביש בהם את השכל, ופעם מצרף כך ופעם כך כו', והכח המצרף הוא כח החכ' שמשם נמשך גילוי השכל וגם באיזה אופן יהיו הצירופי אותיות שבהם יתלבש השכל כו' (59). ונמצא, דכל קבלת הדיבור הוא מן השכל וע"י אותיות המחשבה כו'. וא"כ לכאורה אינו שייך שיהי' תוס' אור שכל וחכ' בדיבור יותר מכמו שהוא בשכל וחכ' שבמוח, מאחר דמשם לקח כל הגילוי אור שבדיבור כו'. ומ"מ אנו רואין שיש תוס' אור בהשכל בהתלבשותו באותיות הדיבור [מ] כמו שהי' קודם בתחלת התגלותו כו'. שהרי כל דבר שכל וחכ' שבא מן מקור השכל במדידה והגבלה בשיעור המשכתו באורך רוחב ועומק ובאופן גילויי באופן כך וכך דוקא, וכשבא בדיבור אנו רואין בחוש שאז יתרחב השכל הרבה בהרחבה יתירה הרבה מכמו שהי' קודם כו' בעת שנתגלה מן השכל באותיות המחשבה ומן המח' אל הדיבור, שאז הי' מצומצם במדה וגבול, וכאן דוקא כשבא לדיבור מתרחב בהרחבה יתירה בריבוי פרטים והסתעפות באין ערוך מכמו שהי' תחלה באותיות המח' כו'. וכן כשבא אור השכל באותיות הדיבור ה"ה מוצא כמה עניינים להלביש בהם אור שכל זה, עד שנמשך ויורד ממדרי' למדרי' עד שגם בעל שכל קטן יוכל להבין את השכל, גם אם מתחלה כשנתגלה השכל ובא לאותיות המח' גם כשחשב את השכל איך לגלותו אל זולתו כו', לא מצא בנפשו עדיין דרך איך ומה שיוכל להביאו למטה מטה ביותר, עד שגם הבעל שכל קטן יבין אותו, כ"א לבעלי שכלים גדולים, ואח"כ בעת הדיבור דוקא יתחדשו אצלו עוד עניינים שלמטה מהעניינים הקודמים שיכול להביא בהם ג"כ אותו השכל עצמו, ועי"ז יורד אור השכל (שז"ע האורך כו') ומתגלה גם לבעל שכל קטן הערך כו'. ועוד זאת, שע"י הדיבור דוקא יתחדשו אצלו שכליות חדשות בתוס' אור חדש בעמקות השכל הזה מה שלא הי' כלל במחשבתו לבד, היינו, כאשר חשב את השכל באותיות המח' קודם שבא לדיבור, לא ידע ולא השכיל כלל בעומק השכל כמו עתה בעת הדיבור, שאז דוקא נתגלה לו עומק ההשכלה הזאת כו'. ולכן צ"ל לימוד התורה בדיבור דוקא, כמ"ש ודברת בם, וכת'י

חיים הם למוצאיהם, למוצ'י]איהם בפה דוקא כו'. דבלמדו איזה הלכה בדיבור דוקא אז יתחדשו אצלו שכליות בעומק ההלכה ההיא, מה שלא הי' מתחדש אצלו כלל כשהי' מעיין במחשבתו לבד בלי דיבור כו'. וכן לפעמים בדיבור דוקא בא אור השכל בכמה אופנים שונים, שלא כמו בתחלת גילוי השכל מן כח המשכיל, שבא אל המחשבה ומן המח' אל הדיבור שבא בהגבלה באופן כך וכך, ואח"כ בדיבור ה"ה משיג אותו בכמה אופנים שונים, היינו באופן זה ובאופן אחר, ומצרף ומחבר ב' האופנים שאינם סותרים זל"ז, או ששניהם דבר אחד כו', מפני שנקודה אחת מחייבת ב' האופנים כו'. והיינו מטעם הנ"ל, שמפני שבדיבור בא לעומק השכל, שמשג' אז את השכל בעומקו ופנימיותו, לכן ה"ה משיגו בכמה אופנים שונים, ומצרף ומחבר כולם כו', דעומק השכל ה"ה בלתי מוגבל, ויכול להיות ממנו כמה אופנים שונים. נמצא, דהדיבור ממשיך גילוי אור חדש ממקור השכל, מה שלא נתגלה תחלה ממקור השכל מעצמו בעת גילוי אור השכל ממקורו כו', וגם בעיון הטוב בעומק מחשבתו אינו מתגלה אור עומק השכל ההוא או ההלכה ההיא, כי אם ע"י הדיבור דוקא כו'.

(20) שו"ע הרב או"ח סי' מז ס"ב. צריך לברך בין למקרא לבד בין למשנה לבדה בין לתלמוד לבדו בין למדרש לבדו שהכל תורה היא ונתנה למשה מסיני והמהרהר בדברי תורה א"צ לברך וה"ה שיכול לפסוק דין בלא נתינת טעם לדבריו שזוהו ג"כ אינו אלא הרהור והרהור לאו כדיבור הוא כמו ש[י]תבאר בסימן ס"ב:

(21) הלכות תלמוד תורה לאדה"ז פרק ב סי' יב. וכל אדם צריך ליזהר להוציא בשפתיו ולהשמיע לאזניו כל מה שלומד בין במקרא משנה ותלמוד אלא אם כן בשעת עיון להבין דבר מתוך דבר וכל מה שלומד בהרהור לבד ואפשר לו להוציא בשפתיו ואינו מוציא אינו יוצא בלימוד זה ידי חובת מצות ולמדתם אותם וכמ"ש לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו וגו' וכמו בכל המצות התלויות בדבור שאינו יוצא בהן ידי חובתו בהרהור אלא אם כן שומע מפי המדבר שהשומע כעונה בפיו. אך אם מוציא בשפתיו אף על פי שאינו מבין אפילו פירוש המלות מפני שהוא עם הארץ הרי זה מקיים מצות ולמדתם ולפיכך כל עם הארץ מברך ברכת התורה בשחר לפני הפסוקים וכן כשעולה לספר תורה:

(22) עירובין נד עמוד א. אמר ליה שמואל לרב יהודה: שיננא, פתח פומיך קרי, פתח פומיך תני, כי היכי

דַּמְתָּקִינִים בִּידָה וְתוֹרִידָה סִי, שְׁנָאֵמֶר: "כִּי סִיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם וְלָכֵל בְּשִׁרָו מֶרְפֵּא", אֵל תִּקְרִי "לְמַצְאֵיהֶם" אֵלָא "לְמוֹצִיאֵיהֶם בִּפְהָה".

(23) מַשְׁלֵי דַ כַּב. כִּי־סִיִּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם וְלָכֵל־בְּשִׁרָו מֶרְפֵּא:

(24) עִירוּבִין שֵׁם. בְּרוּרָה אֲשֶׁפְתִּיהָ לִהְיוֹת תִּלְמִידָא דְהָנָה קָא גָרִיס בְּלִחְיָשָׁה. בְּטָשָׁה בִּיהָ, אָמְרָה לִיהָ: לֹא כָּךְ כְּתוּב "עֲרוּכָה בְּכָל וְשִׁמּוּרָה", אִם עֲרוּכָה בְּרַמָּח אֲבָרִים שְׁלָךְ — מִשְׁתַּמְרָת, וְאִם לֹא — אֵינָה מִשְׁתַּמְרָת. תִּנָּא: תִּלְמִיד אֶחָד הָיָה לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁהָיָה שׁוֹנֶה בְּלַחֲשׁ, לֹא־סָר שְׁלֹשׁ שָׁנִים שֶׁכַּח תִּלְמוּדוֹ.

הַלְכוֹת ת"ת לַאדָה"ז פֶּרֶק דַ ס'ט. וְכָל הַמִּשְׁמִיעַ קוּלוּ בִשְׁעַת תִּלְמוּדוֹ וְתִלְמוּדוֹ מִתְקִיִּים בִּידוֹ אֲבָל הַקּוּרָא בִּלְחָשׁ בַּמְהָרָה הוּא שׁוֹכַח שְׁנֵאמַר קָם עֲרוּכָה בְּכָל וְשִׁמּוּרָה אִם עֲרוּכָה בְּכָל רַמָּח אִיבָרִים שֶׁלךְ מִשְׁתַּמְרָת וְאִם לֹא אֵינָה מִשְׁתַּמְרָת:

(25) הַלְכוֹת ת"ת פֶּרֶק בַּסִּיג. בַּמָּה דְבָרִים אֲמֹרִים בַּתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָּב אֲבָל בַּתּוֹרָה שֶׁבַע"פ אִם אֵינוֹ מִבִּין הַפִּירוּשׁ אֵינוֹ נֹחֵשׁב לִימוּד כָּלֵל.

(26) שַׁבַּת לַעֲמוּד ב. אֵינִי, וְהָאֵמֶר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: כָּל תִּלְמִיד חֶכֶם שֶׁיּוֹשֵׁב לִפְנֵי רַבּוֹ וְאֵין שִׁפְתוֹתָיו נוֹטְפוֹת מֶר, תִּפְנִינָה, שְׁנָאֵמֶר: "שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשְׁנִים נוֹטְפוֹת מֶר עוֹבֵר": אֵל תִּקְרִי "מֶר עוֹבֵר", אֵלָא "מֶר עוֹבֵר". אֵל תִּקְרִי "שׁוֹשְׁנִים", אֵלָא "שׁוֹשְׁנִים". לֹא קָשְׁיָא: הָא בְּרַבָּה וְהָא בְּתַלְמִידָא, וְאֵיפְעִית אֵימָא הָא וְהָא בְּרַבָּה, וְלֹא קָשְׁיָא: הָא מִקְשִׁי דְלִפְתָּח, הָא לְבַתֵּר דְּפִתָּח. כִּי הָא דְּרַבָּה מִקְשִׁי דְּפִתָּח לְהוּ לְרַבְּנָן אָמַר מִילְתָּא דְּבִדְחִיתָא וּבְדִחִי רַבְּנָן, לְסוּף יִתִּיב בְּאִימָתָא וּפְתַח בְּשִׁמְעָתָא.

(27) בְּרִכּוֹת נָה עֲמוּד ב. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַחֲמֵנִי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: אֵין מֶרְאִין לוֹ לְאָדָם אֵלָא מִהֶהוּרִי לְבֹו. שְׁנָאֵמֶר: "אֲנִתְ מִלְפָּא רַעֲיוֹנָה עַל מִשְׁכָּבָה סְלִקוּ". וְאֵיפְעִית אֵימָא מִהֶבָּא: "וְרַעֲיוֹנִי לְכָבֶד תִּנְדַּע". אָמַר רַבָּא: תִּנְדַּע, דְּלֹא מִחוּי לִיהָ לֹא־יִנְשׁ לֹא דִקְלָא דְדִהֶבָּא וְלֹא פִילָא דְעִיִּיל בְּקוּפָא דְמִחְסָא.

(28) סֵפֶר הַמֵּאמְרִים תְּרַנ"ט דַּעֲנִין הַדְּבִיקוֹת בַּתּוֹרָה הוּא שִׁירָגִישׁ שֶׁהוּא בַחֲלִי חֲכֻמָּתוֹ וְרִצּוֹנוֹ ית', וַיִּנָּח א"ע לְגַמְרֵי מִכָּל וְכָל לְבַחֲלִי חֲכֻמָּתוֹ וְרִצּוֹנוֹ ית' שַׁבְתּוֹרָה. וְז"ש וּמִדְּבַרְךָ נֹאווֹ, וְקֹאֵי עַל הַדְּבֹור דַּתּוֹרָה, שֶׁנֶּקֶד מִדְּבַרְךָ ל' מִדְּבַרִּי, דַּכְּמוּ מִדְּבַר שֶׁהוּא אֶרֶץ לֹא זִרְעָה כְּמוֹ"כ צ"ל

הַדְּבֹור דַּתּוֹרָה שֶׁלֹא יִהְיֶה זִרְעָה בּוֹ שֶׁכָּלוּ וְרִצּוֹנוֹ, דַּהֲיִינוּ שֶׁלֹא כְּמוֹ שֶׁהוּא רֹצֵה וְכְמוֹ שֶׁשֶׁכָּלוּ מַחֲיִיב כֵּן רֹצֵה לְמַצּוֹא בַּתּוֹרָה, כ"א שֶׁמִּנִּיחַ עֲצָמוֹ לְרִצּוֹן וְשֶׁכָּל דַּתּוֹרָה, הֲיִינוּ לְאִמִּיתֵת הַדְּבַר כְּמוֹ שֶׁהוּא, גַּם אִם הוּא הִפְךָ שֶׁכָּלוּ וְרִצּוֹנוֹ, וְזֹא הוּא כָּלִי לְאִמִּיתֵת הַחֵכֶל דַּתּוֹרָה כו'. וְהֲיִינוּ דוֹקָא כִּשֶׁהוּא בִטֵּל וּמִנִּיחַ א"ע, אֲבָל אִם אֵינוֹ בִטֵּל, אִזְּ אֵינוֹ כָּלִי לְאִמִּיתֵת הַתּוֹרָה, וְזֹא הִלְיָמוּד דַּתּוֹרָה גּוֹרֵם בּוֹ הַיִּשּׁוּת בִּיּוֹתֵר, שֶׁמֶרְגִישׁ א"ע בִּיּוֹתֵר עִי"ז, וְהֲיִינוּ מִה שֶׁמַּחֲזִיק טוֹבָה לְעֲצָמוֹ שְׁלֹמֵד תּוֹרָה הַרְבֵּה, וְנַעֲשֶׂה אֲצִלוֹ מַצִּיאוֹת יֵשׁ וְחָשׁוּב בַּעֲיֵנִי עֲצָמוֹ. וְזֹא גַם אִם לֹמֵד הַרְבֵּה, ה"ה מִרוֹחֵק לְגַמְרֵי מִן הַתּוֹרָה, שֶׁאֵינוֹ מֵאִיר בּוֹ אִמִּיתֵת אֹר הַתּוֹרָה כָּלֵל, וְכַמ"ש לֹא בִשְׁמִים הִיא וְלֹא מַעֲבֵר לִים, לֹא תִמְצָא בְּגִסִּי הָרוּחַ וְלֹא בְּמִי שֶׁמֶרְחִיב אֶת לְבֹו כִים. וְאֵין הַתּוֹרָה מִתְקִיִּימָת אֲלֵא בְּמִי שֶׁמִּמִּית עֲצָמוֹ עַלִּי, דְּדוֹקָא מִי שֶׁהוּא בִטֵּל, ה"ה כָּלִי לְאֹר הַתּוֹרָה, אֲבָל כִּשֶׁהוּא בַּבְּחִי יִשּׁוּת וְגִסּוֹת, אֵינוֹ כָּלִי כָּלֵל לְאֹר הַתּוֹרָה, עַד שֶׁגַּם הִלְיָמוּד שְׁלוֹ הוּא אַח"כ ג"כ רַק לְהַתִּיּוֹר, וְלִהְיוֹת נֹחֵשׁב בַּעֲיֵנִי הָרוּאִים, אוֹ לְקִנְטֵר וְכְדוּמָה. וְגַם יוֹכֵל לִירֵד אַח"כ יוֹתֵר ח"ו עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה לוֹ בַּבְּחִי סֵם הַמוֹת, שֶׁמוּצָא אֶת הַהִפְךָ ח"ו, כִּי נִיתֵן מְקוֹם לְטַעוֹת כו', וְכַמְּא' א"ל הַקֵּב"ה כְּתוּב וְהָרוּצָה לְטַעוֹת יִטַּעֲהָ כו', וְמִי שֶׁהוּא כָּלִי לְאֹר הַתּוֹרָה ה"ה מֶרְגִישׁ אֶת הָאִמִּת כְּמוֹ שֶׁהוּא, אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ כָּלִי לְזוֹה, הִיא מוּצָא אֶת הַהִפְךָ ח"ו כו'.

סֵה"מ תַּש"ד עֲמוּד 76. זֶהוּ ע"י הַקְדַּמַּת הָעֲבוּדָה דַּתְּפִלָּה דוֹקָא כִּי בִלָּא הַקְדַּמַּת הָעֲבוּדָה דַּתְּפִלָּה יוֹכֵל לְהִיּוֹת גַּם שֶׁעֶסֶק בְּתוֹ הַרְבֵּה וּמִקְשֶׁר דַּעְתּוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּזֵה וּמ"מ הוּא רַחוּק לְגַמְרֵי מֵאֹר הַתּוֹרָה, דַּעֲנִין הַדְּבִיקוֹת בְּתוֹ הוּא שִׁירָגִישׁ שֶׁהִיא חֲכֻמָּתוֹ וְרִצּוֹנוֹ ית' וַיִּנָּח א"ע לְגַמְרֵי מִכָּל וְכָל לְחֲכֻמָּתוֹ וְרִצּוֹנוֹ ית' שַׁבְתּוֹרָה וְז"ש וּמִדְּבַרְךָ נֹאווֹ וְקֹאֵי עַל הַדְּבֹור דַּתּוֹ שֶׁנֶּקֶד מִדְּבַרְךָ לְשׁוֹן מִדְּבַר, דַּכְּמוּ מִדְּבַר שֶׁהוּא אֶרֶץ לֹא זִרְעָה כְּמוֹ"כ צ"ל הַדְּבֹור דַּתּוֹ שֶׁלֹא יִהְיֶה זִרְעָה בּוֹ שֶׁכָּלוּ וְרִצּוֹנוֹ דַּהֲיִינוּ שֶׁלֹא כְּמוֹ שֶׁהוּא רֹצֵה וְכְמוֹ שֶׁשֶׁכָּלוּ מַחֲיִיב כֵּן רֹצֵה לְמַצּוֹא בַּתּוֹרָה, לֹא מִיבַעֲי בַּעֲיֵנִי פִּסְקֵי הַלְכוֹת שֶׁמוּצָא כְּמָה הִיתְרִים וְקוּלוֹת אֲלֵא גַם בַּעֲיֵנִי חֲדוּשֵׁי תּוֹרָה לֹא יִתְהַלֵּל בָּהּ בַּחֲדוּשֵׁיו כִּפִּי הָעוֹלָה עַל שֶׁכָּלוּ כ"א שִׁינִיחַ א"ע לְרִצּוֹן וְשֶׁכָּל הַתּוֹרָה הֲיִינוּ לְאִמִּיתֵת הַדְּבַר כְּמוֹ שֶׁהוּא גַם אִם הוּא הִפְךָ שֶׁכָּלוּ וְרִצּוֹנוֹ, וְזֹא הוּא כָּלִי לְאִמִּיתֵת אֹר הַחֲכֻמָּה דַּתּוֹרָה, וְהֲיִינוּ דוֹקָא כִּשֶׁהוּא בִטֵּל וּמִנִּיחַ א"ע, אֲבָל אִם אֵינוֹ בִטֵּל אִזְּ אֵינוֹ כָּלִי לְאִמִּיתֵת הַתּוֹרָה, וְזֹא לִימוּד הַתּוֹרָה גּוֹרֵם בּוֹ הַיִּשּׁוּת בִּיּוֹתֵר שֶׁמֶרְגִישׁ א"ע בִּיּוֹתֵר עִי"ז וְהֲיִינוּ מִה שֶׁמַּחֲזִיק טוֹבָה לְעֲצָמוֹ שְׁלֹמֵד תּוֹרָה הַרְבֵּה וְנַעֲשֶׂה

אצלו מציאות יש וחשוב בעיני עצמו, ואז גם אם לומד תורה הרבה ה"ה מרוחק לגמרי מן התו' שאינו מאיר בו אמיתת אור התו' כלל וכמ"ש לא בשמים היא ולא מעבר לים היא, לא תמצא בגסי הרוח ולא במי שמרחיב לבו עלי' כים, ואין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עלי' דדוקא מי שהוא בטל לנותן התורה ית' ה"ה כלי לאור התורה אבל כשהוא בישות וגסות הרוח אינו כלי כלל לאור התורה עד שגם הלימוד שלו הוא אח"כ ג"כ רק להתייגר ולהיות נחשב בעיני הרואים או לקנטר וכדומה, וגם יוכל לירד אח"כ יותר ח"ו עד שנעשה לו סם המות שמוצא את ההיפך ח"ו כי בתורה ניתן מקום לטעות וכמאי א"ל הקב"ה כתוב והרוצה לטעות יטעה, ולכן צ"ל תחלה העבודה דתפלה להכשיר את לבו ודעתו שיהי' כלי לתו' דמי שהוא כלי לאור התו' ה"ה מרגיש את האמת כמו שהוא ואינו שייך שיטעה אבל מי שאינו מכשיר עצמו תחלה בעבודה דתפלה הוא עלול לטעות ולרדת ר"ל מדחי אל דחי עד שמוצא בתורה היפך האמת ממש ובעבודה דתפלה שהיא הקדמה ללימוד התורה.

לקוטי שיחות חלק ו עמוד 116. משא"כ אין דעם כח הדיבור, וויבאלד דער מענטש איז דא ניט מוגדר אין זיין אייגענער מציאות און ער קען רייזן מיט א זולת וואָרום אט די ניט הגדרה איז דאָך ניט פארבונדן מיט דער מציאות פון מענטשן (וואָרום דער כח צו רייזן מיטן זולת קומט דאָך ניט פון דעם וואָס זיין מציאות אין מחייב צו פארנעמען זיך מיטן זולת, נאר ווייל דער שרש פון כח הדיבור איז אין אַזא הויכן אָרט אין נפש וואו ס'איז ניט קיין שום הגדרה, אפילו ניט די וואָס טיילט אָפּ עם און דעם זולת) דעריבער דריקט זיך אויס אינעם כח הדיבור די אמיתית פון רוחניות און פשיטות הנפש.

(29 עירובין נה עמוד א. רבי יוחנן אָמר: "לא בַּשְּׁמִים היא" — לא תִּמְצָא בְּגִסֵּי רוּחַ, "וְלֹא מַעֲבָר לֵים היא" — לא תִּמְצָא לֹא בְּסִתְרֵינִים וְלֹא בְּתַנְרִים.

(30 סוטה ה עמוד א. אָמר רב חֲסֵדָא, נְאִיתִימָא מֶר עוֹקְבָא: כָּל אֶדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גִּסּוֹת הָרוּחַ, אָמַר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: אֵין אֲנִי נְהוּא יְכוּלִין לְדוּר בְּעוֹלָם, שְׁנַאָמַר: "מְלִשְׁנִי בְּסִתְרֵינִי רָעוּהוּ אוֹתוֹ אֲצִמִּית גְּבַה עֵינַיִם וְרָחַב לִבָּב אוֹתוֹ לֹא אוּכַל". אַל תִּקְרִי "אוֹתוֹ", אֱלָא "אוֹתוֹ לֹא אוּכַל".

(31 שם ד עמוד ב. אָמר רבי יוחנן מִשּׁוּם רבי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹסִי: כָּל אֶדָם שְׂיֵשׁ בּוֹ גִּסּוֹת הָרוּחַ — כְּאִילוֹ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה.

רמב"ם הלכות דעות פרק ב הלכה ג. ולפיכך צוויי חקמים מאד מאד הָיוּ שְׁפַל רוּחַ. נְעוּד אָמְרוּ שְׁפַל הַמַּגְבִּיָּה לְבוֹ כֶּפֶר בְּעֶקֶר שְׁנַאָמַר (דברים ח יד) "וְרָם לִבְכֶּךָ וְשִׁכַּחְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ".

שו"ע הרב או"ח סקנ"ו ס"ג. מצות עשה מן התורה לילך בדרכי ה' שנאמר והלכת בדרכיו (בפ' תבא כח ט) ...חוץ משפלות הרוח שמאד מאד הוי שפל רוח כי תועבת ה' כל גבה לב (משלי ס"ו טז ה') לכן יתרחק מזה עד קצה האחרון וכל המגביה לבבו כאלו כפר בעיקר שנאמר ורם לבבך ושכחת את ה' וגו' (בפ' עקב ח' י"ד) וכל מי שיש בידו גסות הרוח הוא כאשרה ואין עפרו ננער בתחיית המתים.

(32 תורה אור ד"ה ואלה שמות. דהנה כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שמקיש הכתוב ענין גאולה אחרונה ליציאת מצרים. והוא שכמו שכל עיקר תכלית המכוון בגלות מצרים והשעבוד רד"ו שנה ה' בכדי לזכו' לקבלת התורה פנים בפנים דבר ה'. וכמ"ש וזה לך האות כו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. כך כל אריכות הגלות הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימית התורה שיהי' לע"ל כי במתן תורה ה' קבלת התורה הנגלית אבל פנימית טעמי התורה יהי' הגלוי שלהם לע"ל. וע"ז נאמר אראנו נפלאות. וכמ"ש עין בעין יראו. וכך בענין השעבוד והגלות שנאמר בגלות מצרים וימררו את חייהם בעבדה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבדה בשדה. קאי גם על זמן האחרון וימררו את חייהם היא התורה כי היא חיינו. בעבדה קשה דא קושיא. בחומר דא קל וחומר. ובכל עבדה בשדה דא ברייתא. ובלבנים דא לבון הלכתא. שאין בידנו הלכה ברורה ודין ברור כי כל דיני התורה במחלוק' שנויה הללו מכשירין ומטהרין והללו פוסלין ומטמאין. וא"כ כמו שע"י שעבוד מצרים בחומר ובלבנים זכו למתן תורה כך ג"כ ע"י לבון הלכתא שבזמננו זה. יזכו לגלוי פנימי התורה לע"ל להיות אראנו נפלאות: והנה להבין ענין לבון הלכתא (וגם ענין בכל עבודה בשדה) ואיך עי"ז יהי' הגלוי לע"ל. יש להקדים פ' וענין מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול. כי הנה תכלית ירידת הנשמה לעוה"ז ירידה צורך עלייה היא כדי לחזות בנועם ה' בעוה"ב ובג"ע העליון וג"ע התחתון שהוא השגת הנשמות נהנין מזיו השכינה שהוא תענוג נפלא עד אין קץ ותכלית בלי גבול. והנה בספרים לא נזכר כ"א ג"ע עליון ותחתון אבל באמת יש כמה בחי' ג"ע ותענוגים עד אין קץ וזהו משובח ומפואר עדי עד.

וכמארז"ל צדיקים אין להם מנוחה בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל. ונועם ה' והתענוג ההוא הוא מבחי' גלוי משמו הגדול כו'. אשר כדאי כל יסורי גיהנם כדי לחזות בנועם ה' וכמארז"ל מוטב דלידייני' כו': והנה ארז"ל שאברהם בחר לו שעבוד גלות תחת יסורי גיהנם. כי הנה ענין הגיהנם הוא כדי לצרף הנפש מחולאת הרע אשר בקרבה כמו מצרף לכסף שהפסולת והסיגי' נשרפים תוך הכור ונשאר הכסף נקי מכל סיג כך כדי שתוכל הנפש לקבל אור ענג העליון להיות נהנים כו' צריכה להתברר תחלה באש של גיהנם להפריד הרע מן הטוב כי לא יגורר רע כתיב והנה אברהם בחר לו שעבוד גלות שהוא ג"כ בחי' צירוף לנפש כמ"ש מכור הברזל ממצרים. וגלות אדום נק' כור עוני כו':

תורה אור ד"ה הבאים ישרש יעקב. וזהו הבאים ישרש יעקב. היינו שבכדי שיקבלו ישראל התומ"צ שהוא בחי' יעקב וישראל כו' ולהיות פנים דבר ה' כו' באו מקודם למצרים שהוא בחי' המרירות בו' בחומר ובלבנים כו'. ואח"כ קבלו התורה להיות ישרש יעקב יציץ ופרח כו' וזה היה במצרים בכדי לקבל את התורה בגשמיות בבחי' חיצונית.

(34) נדרים לח עמוד א. ואמר רבי יוחנן: בתחלה הנה משה למד תורה ומשפחה, עד שניתנה לו בכתב, שפאמר: "ניתן אל משה ככלתו לדבר אתו".

(35) יומא כח עמוד ב. אומר רב יוסף: אנו מאברהם ניקום וניגמר? אומר רבא: תנא גמר מאברהם ואנו לא גמרנו מנייה? דתנא: "וביום השמיני ימול בשר ערלתו", מלמד שכל היום כשר למילה, אלא שהזרזין מקדימין למצות, שפאמר: "וישכם אברהם בפקר ויחבוש וגו'". אלא אומר רבא: רב יוסף הא קא קשיא ליה. דתנן: חל ערבי פסחים להיות בערב שבת, נשחט בשש ומחצה, וקרב בשבע ומחצה. ונשחטה מכי משחרי פותלי! מאי קושיא? ודילמא פותלי דבית המקדש בשש ומחצה משחרי, משום דלא מכווני טובא. אי נמי, שאני אברהם דאיצטגנינות גדולה היתה בלבו. אי נמי, משום דזקן ויושב בישיבה הנה. דאמר רבי חמא ברבי חנינא: מימיהו של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם. היו במצרים — ישיבה עמהם, שפאמר: "לך ואספת את זקני ישראל". היו במדבר — ישיבה עמהם, שפאמר: "אספה לי שבועים איש מזקני ישראל". אברהם אבינו, זקן ויושב בישיבה, שפאמר: "ואברהם זקן בא בימים". יצחק אבינו, זקן ויושב בישיבה הנה, שפאמר: "והיה פי זקן יצחק". יעקב

אבינו, זקן ויושב בישיבה הנה, שפאמר: "ועיני ישראל פקדו מזקן". אליעזר עבד אברהם, זקן ויושב בישיבה הנה, שפאמר: "ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו", אומר רבי אלעזר: שמושל בתורת רבו. "הוא דמשק אליעזר" — אומר רבי אלעזר: שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים.

(36) לעיל עמוד 94. וועט מען דאס פארשטיין בהקדם ההסברה אין וואס באשטייט די חשיבות פון עמל" בכלל, ביז אז דערמיט איז פארבונדן דער כללות'דיקער תכלית פון בריאת האדם (אדם לעמל יולד). דלכאורה: וויבאלד דער אויבערשטער איז עצם הטוב, וטבע הטוב להטיב, פארוואס האט ער איינגעשטעלט די בריאה אין אזא אופן, אז דער מענטש זאל דארפן אנקומען צו עמל ויגיעה? מ'קען ניט זאגן, אז דאס איז דערפאר וואס א מענטש בטבעו האט תענוג (בעיקר) פון א זאך וואס ער באקומט דורך זיין הארעוואניע, ע"ד מאמר רז"ל אדם רוצה בקב שלו מט' קבים של חבריו" - ווארום אט די טבע גופא איז ניט קיין ענין הכרחי מצד עצמו, נאר דער אויבערשטער האט עס אזוי מטיב געווען אין מענטשן; אין הדרא קושיא לדוכתא: פארוואס האט דער אוי-בערשטער באשאפן דעם מענטשן מיט א טבע צו האבן תענוג דוקא פון זאכן וואס ער באקומט דורך עמל ויגיעה - עניני צער און ניט פון מתנת חנם דער ביאור אין דעם: אמיתיות ותכלית הטוב איז, אז דער מענטש זאל דערגרייכן (ניט נאר די העכסטע שלימות וואס איז דא אין גדר הנבראים, נאר אויך) א מדרגה וואס אין איר ווערט ער, כביכול, דומה לבוראו, וע"ד לשון חז"ל: שותף להקב"ה במעשה בראשית". דעריבער האט דער אויבערשטער איינגעשטעלט דעם סדר הבריאה, אז דער מענטש זאל זיינע באדערפענישן ניט באקומען מן המוכן, נאר דווקא דורך עמל ויגיעה, בכדי אז דורכדעם זאל ער זיך אויפהויבן (ניט נאר צו דער שלימות פון א מקבל" כדבעי די שלימות פון א נברא, נאר אויך) צו דער מדרגה פון א משפיע" (ומהווה) דומה לבוראו, דורכדעם וואס דער מענטש הארעוועט און שאפט בכח עצמו. און דאס גופא איז דער טעם אויף דער טבע הנ"ל, אז א מענטש האט ניט קיין תענוג פון זאכן וואס ער באקומט בחינם, נאר אדרבה, ער שעמט זיך דערמיט נהמא דכסופא" — ווייל אין דעם אדם איז מוטבע אז זיין תפקיד און שלימות איז צו זיין ניט נאר א מקבל", נאר (אויך) א משפיע", דומה לבוראו.

(36) * מגילה כו עמוד ב. מתנה, פליגי בה רב אחא ורביןא, חד אסר, וחד שרי. מאן דאסר: במאי תפקע קדושתה?! ומאן דשרי: אי לא דהנה ליה הנאה מיניה — לא הנה יהיב ליה, הדר הנה ליה מתנה פזיגי.

גיטין ג עמוד ב. תקנתא הוא דעבוד רבנן — משום פסיקא דלקוחות, אבל מתנה, דליכא פסיקא דלקוחות — לא; או דלמא מתנה נמי, אי לא דאית ליה הנאה מיניה — לא יהיב ליה מתנה, והלכך פי פסיקא דלקוחות דמי?

ב"מ טז עמוד א. יהבה נהליה במתנה פליגי בה רב אחא ורביןא חד אמר מתנה כירושה דהא ממילא חד אמר מתנה כמכר דאי לאו דטרח וארצי קמיה לא הוי יהיב ליה מתנה להכי טרח וארצי קמיה כי היכי דליקום בהמנותיה.

ב"ב קנו עמוד א. אלא קים להו לרבנן דינוקא מקרבא דעתייה גבי זוזי; ואי אמרת זביניה זביני, זמניו דמקרקשי ליה זוזי, אזיל מזבין לכולהו נכסי דאבוה. אבל גבי מתנה, אי לאו דהנה ליה הנאה מיניה — לא הנה יהיב ליה מתנה; אמרו רבנן: תיהי מתנתו מתנה, דלעבידו להו מילי.

(37) לקוטי תורה במדבר יב עמוד ג. וגם להבין ענין ירידת ה' על הר סיני בקולות וברקים בעשרת הדברות ועל כל דבור ודבור פרחא נשמתן ומה כתיב בהון לא תרצח לא תנאף וגו'. שהם דברים פשוטים שגם שכל אנושי מחייבן.

(38) ד"ה מאי חנוכה תש"א. אך הענין הוא דמלחמת היונים היתה מלחמה רוחנית שלא רצו לנגוע בגופם של ישראל אלא עיקר רצונם ה' להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, דכל ענין מלחמתם היתה נגד תורת הוי' ונגד המצות שהם חוקי רצונו ית', והיינו דבענין התורה שהיא חכ' גדולה ושכל נפלא לזה הסכימו גם היונים ולהיותם חכמים גדולים גם נתפעלו על גודל עוצם הפלאה החכ' שבדיני התורה, אבל הונגדו על זה שהיא תורת הוי' היינו לקדושת התורה שהיא חכמתו ית' נגד זה לחמו, וכן בענין המצות שהם משפטים כמו כבוד אב ואם, צדקה, שמירה מגניבה וגזילה, וכן המצות שהן עדות כמו שבת ופסח וכדומה לזה הסכימו גם היונים אבל במצות דחקים כמו טומאה וטהרה, פרה אדומה ושעטנז לזה ובאמת הנה מצד התורה אור הרי גם המצות שהם משפטים ועדות צריכים לקיים אותם לא מפני שהם מובנים גם בשכל אנושי אלא לפי שהם מצות הוי', ונגד זה לחמו היונים שרצו להשכיח את ישראל תורת הוי'.

וחוקי רצונותיו וכמאמר כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל, כל המלחמה היתה נגד אלקות, זאל מען לערנען תורה, זאל מען מקיים זיין מצות המשפטים והעדות רק שלא להזכיר שהיא תורת הוי' ושהמצות הם חוקי רצונו ית', ניט דערמאנען אין תורה ומצות דעם ענין פון געטליכקייט, ולזאת הנה כאשר נכנסו להיכל הנה ראשית ענינם ה' לטמא את השמנים שהיו בהיכל.

לקוטי שיחות חלק ג עמוד 815. דער צוועק פון די גזירות היונים איז געווען: להשכיחם תורתך", מאכן אידן צו פארגעסן דיין תורה, די גיטלעכקייט אין דער תורה וואס איז העכער פאר שכל. זיי האט ניט גע- ארט אז אידן זאלן לערנען דעם שכל און חכמה פון תורה; זיי האבן נאר געוואלט אז אין דעם לערנען תורה זאל זיך ניט אנהערן אז ס'איז דעם אויבערשטנס תורה. און אזוי אויך להעבירם מחוקי רצונך" אז אידן זאלן ניט מקיים זיין די חוקים", די מצוות וואס זיינען הע- כער פון שכל, און זייער קיום איז נאר מיט קבלת עול, ווייל אזוי איז רצונך", דעם אויבערשטנס רצון. ד. ה. די יונים וואלטן אפילו מסכים געווען אז די אידן זאלן מקיים זיין די חוקים מצוות, דורך א געוויסע הסברה (ערקלערונג): קען מען מקיים זיין חוקים, כאטש מיפארשטייט זיי ניט מיטן שכל, ווייל מען פארלאזט זיך דערביי אז דער אנוואגער פון די חוקים, זייענדיק א בעל שכל נפלא האט מסתמא אויך אין די חוקים א פארשטאנדיקן טעם. אויף אזא אופן קיום החוקים - האבן זיך די יונים ניט אזוי קעגנגעשטעלט. זיי האט בעיקר געארט וואס די אידן זיינען מקיים די חוקים אינגאנצן מיט קבלת עול, אן קיין שום ערקלערונג, נאר בלויז ווייל אזוי איז דער רצון פון אויבערשטן. דאס איז אויך די ערקלערונג פון דעם וואס די יונים האבן טמאי געמאכט אלע בוימלען וואס זיינען געווען אין בית המקדש. דער גאנץ צער ענין פון טומאה וטהרה אין דאך העכער פון שכל, ווי דער מדרש זאגט: אמר הקב"ה חקה חקתי גזירה גזרתי ואי אתה רשאי לעבור על גזרתי" עס איז ניט פאראן קיין שכל ערקלערונג פארוואס א מת אין מטמא און פארוואס א מקוה אין מטהר, נאר דאס איז גיט ברוך הוא'ס א גזירה און א שטרענגער געזעץ, וואס אידן טארן אנדערש ניט טאן, און ווייל טומאה איז אן ענין וואס איז אינגאנצן העכער פון מענטשי לעכן פארשטאנד, האבן די יונים מלחמה געהאלטן קעגן דעם און טמאו כל השמנים שבהיכל".

(39) שבת כא עמוד א. שְׁשֹׁנְכֶנְסוּ יְנוּנִים לְהִיכֵל טָמְאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים שֶׁבְּהִיכָל. וְכִשְׁגִּבְרָה מַלְכוּת בֵּית חֲשִׁמוֹנָאִי וְנִצְחָוּם, בְּדָקוּ וְלֹא מָצְאוּ אֶלָּא פֶּדָה אֶחָד שֶׁל שֶׁמֶן שֶׁהָיָה מוֹנֵחַ בְּחֻתְמוֹ שֶׁל פֶּהָה גָּדוֹל, וְלֹא הָיָה בּוֹ אֶלָּא לְהַדְלִיק יוֹם אֶחָד. נִעְשָׂה בּוֹ גַּם וְהַדְלִיקוּ מִמֶּנּוּ שְׁמוֹנֶה יָמִים. לְשֹׁנָה אַחֲרָת קִבְעוּם וַעֲשָׂאוּם יָמִים טוֹבִים בְּהִלָּל וְהוֹדָאָה.

(40) לקוטי שיחות חלק ב עמוד 481. די נקודה העיקרית פון הייני טיפן שבת איז, וואָס עס איז שבת חנוכה. די גמרא דערציילט: מאי חנוכה שכשנכנסו יונים להיכל טמאו כל השי מנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום וכו' לשנה אחרת קבעום ועשאוים ימים טובים וכו'. דער נס פון חנוכה איז געווען וואָס מען האט געפונען שמן טהור צו צינדן די נרות פון בית המקדש און דער שמן האָט געברענגט אַכט טעג, און דערפאַר האָבן די חכמים קובע געווען ברכת שעשה ניסים על הדלקת הנרות, ווייל דאס איז דער עיקר הנס ויום טוב דחנוכה. דאָס מיינט, אַז די עבודה פון חנוכה אין צינדן נרות, מאַכן ליכטיק. מען געפינט זיך אין גלות אויפן גאָס איז פינסטער. דער זמן פון צינדן נר חנוכה איז דאָך משי תחשך, גייט מען דעמאָלט און מען מאַכט ליכטיק. דאָס איז אַן עבודה בדרך מלמטה למעלה. עס איז ניט קיין גילויים בדרך מלמטה למטה. און דאָס איז דער חילוק פון נרות המקדש און נרות חנוכה. עס זיינען דא אין דעם צוויי חילוקים עיקריים: א) נרות המקדש צינדט מען מבפנים ונרות חנוכה צינדט מען מבחוץ. ב) נרות המקדש צינדט מען מבעוד יום ונרות חנוכה משתחשך. וואָס די צוויי ענינים פון חוץ און חושך ווייזן אויף אַן ענין פון ניט קדושה. ווארום קדושה איז אור - היפך החושך - און ענינה אין לעצ שות דירה לו יתברך - היפך החוץ. אַן ענין פון פנים. נרות המקדש צינדט מען מבעוד יום ומבפנים, ווייל עס איז אַ גילוי בדרך מלמטה למטה. נרות חנוכה צינדט מען משתחשך ומבחוץ, ווייל ענינה אין בדרך מלמטה למעלה, צו באלייכטן אויך דעם חושך מיטן חוץ. און דער סדר עבודה אין דעם איז, ניט ווי דעת בית שמאי (אז פוחת והולך כפרי החג, נאָר מוסיף והולך, דמעלין בקודש, אַז אַלע טאָג צינדט מען אַן נאָך אַ ליכטעלע, מען מאַכט ליכטיקער און ליכטיקער, ביז אז וילילה כיום יאיר.. די הוראה פון דעם איז: מען דארף באלייכטן דעם חושך, אַוועקשטעלן זיך בחוץ און באלייכטן דעם חושך און מיט שמן טהור, ובדי רך מלמטה למעלה, ומוסיף והולך. ד. דער נס פון חנוכה איז געווען: כשנכנסו היונים טמאו את השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום מצאו

פך שמן טהור כו'. וואָס מיינט טמאו את השמנים? טמאו מיינט ניט, אַז מען האט עפעס אַראָפּגענומען פון שמן, אָדער מען האט עס משנה געווען בפני מיות. ניין, עס איז מער ניט וואָס די יונים האָבן דאָס אָנגעריירט, און דערמיט איז דאָס געוואָרן טמא. דער פנימיות הענין פון דעם אין מבואר אין חסידות, אַז די מלחמת היונים איז געווען - חכמות חיצוניות. הגם מען טשעפעט ניט תורה מען איז מסכים אז מען זאל לערנען תורה, וויבאלד אָבער אַז מען שטעלט אַוועק תורה מיט חכמות חיצוניות אין איין היכל, מען פאַרגלייכט חכמה יונית צו תורה, אז תורה איז אַ שכל ווי אַלע חכמות, זאָגט מען אַז דאָס איז - טמא. וואָרום דער גאַנצער ענין פון טומי אה וטהרה איז ווי דער מדרש זאָגט און אין רמב"ם שטייט עס בקיצור: לא המת מטמא ולא המים מטהרין אלא חוקה חקקתי, גזירה גזרתי, עס איז אַן ענין פון חיקה למעלה מן השכל. און דאָס איז דער ענין פון היונים טמאו את השמנים. שמן הוא חכמה (כידוע). אפילו מען לאָזט לערנען חכמת התורה. אבער מען לאָזט דאָרטן אריין אויך יונים, מען לאָזט צו אין היכל התורה חכמה יונית און מען שטעלט דאָס אַוועק אויף איין דער זעלבער דרגא, איז דאָס טמאו את השמנים. איך מען דארף האבן אויף דעם מסירת נפש אויף ניט צולאָזן דאָס. ו. די הוראה פון דעם בזמננו איז: עס זיינען פאַראַן אַזעלכע וועלכע טענה'ן: תורה איז דאָך אַן ענין פון הבנה והשגה, כי היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים, איז וועמען ארט דאָס, אַז מען וועט אריינמישן אין דעם אויך אַנדערע חכמות. אַ פאַר שעה לערנען תורה און אַ פאַר שעה אַנדערע חכמות להבדיל, און מאַכן דערפון אַ סמיכות און איין זאך, וואָס פאַר אַ קלקול קען זיין אין דעם? דאָס לערנט אונז דער נס פון חנוכה: אַז מען גייט מיט דעם וועג, איז ניט נאר וואָס דער שמן טהור איז ניט מטהר דעם שמן טמא, נאָר אדרי בה, טמאו את כל השמנים, אַז דער שמן טהור ווערט אויך טמא. און דאָס ברענגט ניט נאָר אַ חורבן אין רוחניות, נאָר אויך אין גשמיות ו"ל. ווי דער רמב"ם דערציילט וועגן חנוכה, אַז די יונים פשטו ידם בממונם ובבנותיהם, און דאָס אַלץ איז פארבונדן מיט דעם וואָס טמאו את השמנים. ווארום באמת קען אַן אינו יהודי ניט האָבן קיין שליטה אויף א אידן. נאר ווי אַזוי האבן זיי אַ שליטה? דורך דעם וואס מען לאָזט אליין צו די יונים מהרסיך ומחריביך מסך יצאו'. אָבער אַז מען לאָזט ניט צו דעם יון. די חכמה יונית אין היכל, היכל התורה, דעמאָלט איז דער שמן א שמן טהור.

41) חלק ב קמו עמוד ב. שמן המאיר איהו עלאה דקיימא בודאי ולא פסיק לעלמין –

הגהות הרח"ו לזהר שם. נ"ל שהם חכמה ומלכות.

תורה אור מ עמוד ב. כך צ"ל בחיי שמן בעבודת האדם בהתלבשות הנשמה בגוף. והוא ענין שמן משחת קדש ורומז על התורה כי קדש הוא בבחי' חכמה ואורייתא מחכמה נפקת והשמן היא פנימיות החיות שבכל הדברים שמוציאים מהן השמן. ולכן בכל הדברים יש שמן ואפי' באבנים כי כולם בחכמה עשית ויש בכולם פנימית החיות בבחי' שמן. והשמן הנמשך מקדש שהיא ח"ע היא ג"כ המתלבשת אפי' בדברים גשמיים כמו זרעים מועד כו'. ושמן זה הוא הגורם הארה רבה להיות האור טוב להאיר, והיינו להיות גלוי ואו"ס ב"ה בנפש האדם בגלוי ממש כאלו רואה כו' ולא בדמיונות הנולדים מן המחשבה לבדה שהן חולפות ועוברות ואינן קבועות בנפש באמת לאמתו רק שיהא הגלוי בלב באמת לאמתו קבוע ותקוע בחיזוק ביתד שלא תמוט להיות נגדו תמיד וגלוי זה הוא להיות יראת ה' על פניו יראה עלאה בבחי' בטול ממש הנרמזת באות יו"ד של שם הוי' כנודע כי שם הוי' הוא דחילו ורחימו רחימו ודחילו.

מנחות פה עמוד ב. וישלח יואב תקועה ויקח משם אשה חכמה מאי שנא תקועה אמר רבי יוחנן מתוך שרגילין בשמן זית חכמה מצויה בהן:

43) שבת שם. וְכִבְיָתָהּ אֵין זָקוּק לָהּ? וְרַמְיָנָהּ: מְצֻנָּה מִשְׁתַּשְׁקַע הַסָּמָה עַד שֶׁתִּכְלָה רִגְלָהּ מִן הַשּׁוּק. מַאי לָאוּ, דְּאֵי פְּבִתָּה הָדָר מְדָלִיק לָהּ! לֹא, דְּאֵי לֹא אֲדָלִיק — מְדָלִיק. וְאֵי נָמִי לְשִׁיעוּרָהּ.

עַד שֶׁתִּכְלָה רִגְלָהּ מִן הַשּׁוּק. וְעַד כַּמָּה? אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: עַד דְּכָלְיָא רִיגְלָא דְּתַרְמוּדָאִי.

44) לקוטי שיחות חלק ה עמוד 448 הערה ד"ה הדלקת נירות חנוכה. על פתח ביתו מבחוץ ועי"ז מאיר להעוברים ברה"ר (ועד דכליא ומכלה בחוץ - רגלא דתרמודאי. תדמור * אותיות מורדת (קהלת יעקב ערך תרמוד. אוה"ת חנוכה (כרך ה') ע' 1882 סוף ס"ה. סד"ה מצותה משתשקע, רע"ח. התמים חו' ג' ע' נו [288]). ולהעיר מתורת הבעש"ט בהמעלה (בנוגע ליעקב עצמו) דקיפל הקב"ה לכל א"י והניחה תחת יעקב דלא ה' צריך לנסוע ממקום למקום לברר הניצוצין דשם

(כתונת פסים לבעל התולדות פי בהעלתך. ודוקא יעקב-תורה.

שה"ג. כ"ה בנ"ך (מ"א ט, יח (הקרי). ד"ה ב ח, ד. וראה פרש"י שם (אף שי"א שאינו לרש"י (ראה שה"ג לחיד"א וכו') - בכ"ז גם תלמידו בר סמכא הוא)). מנחת שי למ"א (שם). הרד"ל ומהרז"ו לב"ר (פנ"ו, יא). ומה שבגמ' (ספ"ק דיבמות. ועד"ז במקומות שנסמנו בהנ"ל) השם הוא תרמוד - אף שע"פ הנ"ל חד הוא - י"ל: תושב"כ, שהיא מלמעלה למטה (תו"א א, ג, ובכ"מ) בתחלה ד' (דלות אבל יו"ד מאחוריו, שלכן אות ד' הוא בקדושה) ואח"כ רי"ש (דלרש אין כל - דלי דלות והוא מאתון דאיתחזו על סטרא בישא) (ראה אוה"ת ס"פ לך. ד"ה באתי לגני תש"י פ"ו). משא"כ תושבע"פ שהיא מלמטה למעלה בתחלה רי"ש ואח"כ דלי"ת. משיחת שבת חנוכה, תשל"ב).

45) עמק המלך שער קירת ארבע ר"פ קיא. המקום שלהם נקרא תרמוד במדבר בהרים שמקום הטומאה נקרא 'במדבר הגדול והנורא מקום נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מים' (דברים חי טו), של שפע. ותרמוד הוא אותיות מורדת, היא לילית מורדת וחיבת המורדת על בעלה ומזנה עם התחתונים, עם בני אדם שמוציאים קרי. וזהו האמור אצל שלמה המלך ע"ה, ויבן את תדמר במדבר בארץ' (מלכים אי טריים, וכי בנין היה בונה בארץ, אלא מהו ויבן שהיה מסתכל בחכמתו והיה יודע אותו מקום, להיות ידוע בו חכמה עליונה' (עיין זוהר במדבר רל"ג ב'), ולשון, ויבן נגזר מלשון ויבינו במקרא' דעזרא.

קה"י ערך תרמוד. תרמוד הוא סוד נוקבא דקליפה המורדת על בעלה אותיות מורדת וזה שאמר בשלמה ויבן את תרמוד שתיקון גם נוקבא דקליפה אז תבאנה שנים נשים זונות תרמוד גימטריא י' פעמים אדני שיונקת מנוקבא דקדושה

לקוטי שיחות חלק ג עמוד 811 הערה 3. קהלת יעקב (לבעהמ"ס מלוא הרועים) בערכו. ומרומז (ככל הענינים דפנימיות התורה) גם בנגלה דתורה. כי היו עבדי שלמה שמרדו בו ונתערבו בין התרמודים (כדמשמע במס' יבמות טז, ב), והמרידה בשלמה שישב על כסא ה' הו"ע המרידה ופריקת עול מלכות שמים. - וגם מזה נראה מעלת נרות חנוכה על נרות המקדש, שהרי הגילוי דביהמ"ק לא שלל את מציאות מרידת תרמוד, ואדרבה היא היתה שותפת בחורבן הבית (ירושלמי תענית פ"ו

סוף ה"ה), ונרות חנוכה מכלים (אפילו ריגלא
דתרמודאי, מבטלות כל מציאותה (גם רגל בחי' היותר
אחרונה) דפריקת עול.